

Neolit

Neolithic

Archlebov (okr. Hodonín)

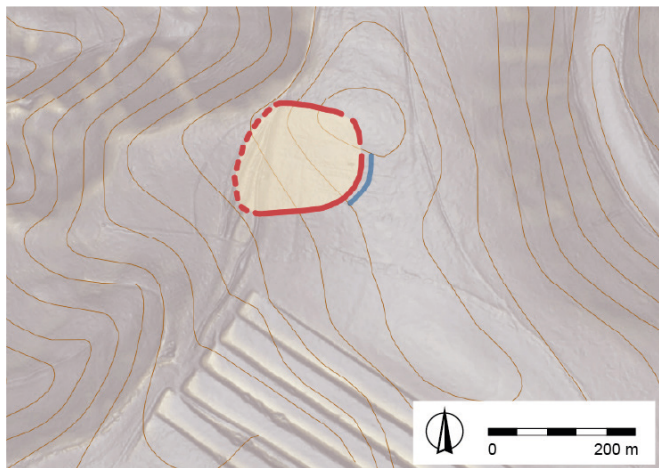
„Horní Maliny“.

Lengyelská kultura. Příkopové ohrazení, sídliště. Vizualní/geodetický průzkum. AMČR: M-N0100056.

Lokalizace: WGS-84: 49.0694108N, 16.9758486E

V rámci systematického výzkumu lengyelského osídlení Ždánického lesa realizovaného Archeologickým ústavem AV ČR, Brno, v. v. i., došlo při analýze lidarových dat z leteckého laserového skenování k objevu nového pravěkého ohrazení v poloze Archlebov – „Horní Maliny“. Lokalita je situována na výrazném návrší, které přechází v ostrožnu orientovanou k jihovýchodu. Jedná se o dominantní polohu s nadmořskou výškou okolo 370 m, jež utváří jižní okraj Ždánického lesa a nabízí daleký rozhled do okolní krajiny.

Ohrazení má podle lidarových dat nepravidelně kruhový půdorys o rozměrech cca 150 × 145 m (obr. 1), přičemž jeho průběh v západní polovině je velmi špatně čitelný z důvodu rozbrázdění terénu svazkem úvozových lesních cest. Ač je při správném úhlu nasvícení lidarových dat zbývající část ohrazení poměrně dobře zřetelná, při ověření v terénu se ukázalo, že jeho průběh lze bezpečně sledovat pouze v jižní části, kde se projevuje jako nevýrazná terénní vlna (patrně pozůstatek valového tělesa). V jihovýchodní části lemuje terénní vlnu i nevýrazná deprese, jež by mohla představovat pozůstatky příkopu. Určení polohy a počtu vstupů na základě analýzy lidarových dat je problematické. S určitou rezervou lze tušit jedno až dvě přerušení ohrazení, a to na východní a případně i severovýchodní straně. Žádné další terénní reliktu uvnitř ohrazení zjištěny nebyly. Reálný počet příkopů a vstupů do ohrazeného areálu bude nutné validovat v budoucnu geofyzikální prospekci.

Obr. 1. Archlebov. Půdorys nepravidelně kruhového ohrazení podle interpretace lidarových dat. Autor E. Urban.

Fig. 1. Archlebov. Plan of an irregularly circular enclosure based on the interpretation of lidar data. Author E. Urban.

Při průzkumu a dokumentaci popisovaného ohrazení našel E. Urban několik drobných keramických fragmentů rámcově zařaditelných do období lengyelské kultury. Nelze vyloučit, že nově zjištěné ohrazení mohlo být součástí sídliště kultury s moravskou malovanou keramikou, které zde bylo objeveno již v 50. letech minulého století při rigolování jižního okraje návrší (cca 200 m jižně od ohrazení) pro vinohrad (Medunová 1958). V souvislosti se sídelní strategií a umístěním lokality na výrazné terénní dominantě (doložen rovněž výskyt paleolitických artefaktů – cf. Skutil 1960; 1961) je poměrně zajímavé její relativně chronologické zařazení do nejstarší fáze kultury s moravskou malovanou keramikou (MMK Ia), které se opírá o nálezy charakteristické keramiky, včetně fragmentů antropomorfních i zoomorfních plastik (Marešová 1971, 75; Kazdová 1984, 239) a soubor štipané industrie, v němž nechybí ani artefakty z obsidiánu (Skutil 1961, 39).

S ohledem na chronologické zařazení lokality, rozměry a kruhový tvar terénních reliktů můžeme pracovat s předběžnou hypotézou, že nově objevené ohrazení by mohlo představovat pozůstatky mladoneolitického rondelu. Na první pohled je pak zřejmé, že terénní reliktu z Archlebova se jak tvarem, tak velikostí nápadně odlišují od větších, oválných fortifikací lengyelské kultury identifikovaných ve východní části Ždánického lesa, které však navíc datačně spadají až do fází Lengyel II–III (cf. Urban, Bartík 2022; Bartík, Urban 2023a; 2023b; Bartík et al. 2023). Přesnější funkční interpretaci a datování popisovaného ohrazení bude nutné ověřit dalším cíleným výzkumem. Pokud by se teorie potvrdila, jednalo by se o teprve druhý moravský rondel dochovaný v lesním prostředí mimo v současnosti zemědělsky obhospodařovanou krajinu (cf. Bartík, Urban 2023c).

Literatura

- AMČR:** Záznam M-N0100056 [cit. 2026-03-24]. Archeologická mapa České republiky. Dostupné z: <https://amcr.aiscr.cz/id/M-N0100056>.
- Bartík, J., Urban, E. 2023a:** Lovčice (k. ú. Lovčice u Kyjova, okr. Hodonín). *Přehled výzkumů* 64(1), 187.
- Bartík, J., Urban, E. 2023b:** Ždánice (okr. Hodonín). *Přehled výzkumů* 64(1), 202.
- Bartík, J., Urban, E. 2023c:** Švábenice (okr. Vyškov). *Přehled výzkumů* 64(1), 198–200.
- Bartík, J., Urban, E., Cibulka, D., Vrána, L. 2023:** Snovídky (okr. Vyškov). *Přehled výzkumů* 64(1), 195–196.
- Kazdová, E. 1984:** Těšetice-Kyjovice 1. *Starší stupeň kultury s moravskou malovanou keramikou*. Brno: Universita J. E. Purkyně.
- Marešová, K. 1971:** Neolitická plastika na Moravě. *Časopis Moravského musea v Brně. Vědy společenské* LVI, 53–78.
- Medunová, A. 1958:** Sídlíště lidu s moravskou malovanou keramikou v Archlebově. *Přehled výzkumů* 1958, 90.
- Skutil, J. 1960:** Stopy pobytu paleolitického člověka v Archlebově. *Přehled výzkumů* 1959, 12.
- Skutil, J. 1961:** Další paleolitický nálezy z Archlebova na Kyjovsku. *Přehled výzkumů* 1960, 39.
- Urban, E., Bartík, J. 2022:** Mouřínov (okr. Vyškov). *Přehled výzkumů* 63(1), 136–137.

Summary

As part of systematic research into Lengyel settlement in the Ždánický les (Ždánice Forest), analysis of airborne laser scanning (LiDAR) data led to the discovery of a previously unknown prehistoric enclosed site at Archlebov – ‘Horní Maliny’ (Hodonín District), situated on a pronounced topographic prominence with extensive views of the surrounding landscape. The enclosure has an irregularly circular plan measuring approximately 150 × 145 m and is only partially discernible in the field, with the best-preserved section located in the southern sector, where it survives as a low earthwork, probably representing the remains of a bank accompanied locally by a shallow ditch (Fig. 1). Surface survey yielded several small pottery sherds attributable to the Lengyel culture, and the enclosure may have formed part of a broader settlement area of the Moravian Painted Ware culture previously documented in the vicinity (Medunová 1958; Marešová 1971, 75; Kazdová 1984, 239). On the basis of its morphology, dimensions, and chronological context, the enclosure is tentatively interpreted as the remains of a Late Neolithic rondel, a hypothesis that will require verification through further targeted archaeological investigation.

Jaroslav Bartík, Eliáš Urban

Brno (k. ú. Holásky, okr. Brno-město)

Ul. Výmlatiště; „Na Křížích“, parc. č. 2364/1.

Kultura lineární keramiky, kultura moravské malované keramiky (neolit). Sídliště. Plošný odkryv. Záchranný výzkum. AMČR: M-202405137.

Lokalizace: WGS-84: 49.1463206N, 16.6466917E

V letech 2024 až 2025 proběhl záchranný archeologický výzkum vyvolaný akcí „Rodinné bydlení Brno-Tuřany-Holásky“. Při rozsáhlé plošné skrývce se na zájmové parcele podařilo objevit polykulturní sídliště s převahou dokladů osídlení z mladšího pravěku (viz oddíly Eneolit, Doba bronzová, Doba železná), prozkoumáno však bylo i několik objektů ze staršího a mladšího neolitu.

Literatura

AMČR: Záznam M-202405137 [cit. 2026-03-24]. Archeologická mapa České republiky. Dostupné z: <https://amcr.aiscr.cz/id/M-202405137>.

Summary

In 2024 and 2025, a rescue archaeological excavation was conducted in Výmlatiště Street (Holásky cadastral area, Brno-City District), prompted by the construction of new family houses. Extensive area across the investigated plot revealed a multi-period settlement, with several archaeological features dated to both the Early and Late Neolithic periods.

Petr Kos

Brno (k. ú. Město Brno, okr. Brno-město)

Ul. Sukova, parc. č. 101.

Lengyelská kultura. Neurčený areál. Jiná evidence. Záchranný výzkum. AMČR: M-202500259.

Lokalizace: WGS-84: 49.1960983N, 16.6125167E

V březnu až květnu 2025 byl realizován v souvislosti se stavbou „Oprava hydroizolace budovy ČNB, Brno“ archeologický výzkum v centru Brna na ulici Sukova (akce č. A28/2025). V severní

části výkopu vedeného podél západní stěny budovy České národní banky (parc. č. 101) byla zachycena pravěká jáma neznámé funkce. Dle jejího charakteru můžeme uvažovat o zásobnici. Výplň obsahovala zlomky keramiky, které lze zařadit do kultury s moravskou malovanou keramikou. Nález jámy koresponduje s dřívějším objevem hrotilého příkopu v blízkém sousedství na Dvořákově ulici, jenž byl učiněn při výzkumu prováděném v letech 2003 až 2005. Datován byl rovněž do období kultury s moravskou malovanou keramikou a interpretován jako součást rondelu (Holub et al. 2006, 188; Peška et al. 2005). Podle odhadovaného průběhu příkopu měl být jeho segment zachycen ve sledovaném výkopu stavby na Sukově ulici. Zde se ho však nepodařilo zaregistrovat. Snad byl zničen již v minulosti, nebo byl v daném místě přerušen za účelem vstupu do areálu. Dokumentovaná jáma, za předpokladu, že byla s rondelem současná, by se nacházela v jeho interiéru (Zůbek 2025).

Literatura

AMČR: Záznam M-202500259 [cit. 2026-03-24]. Archeologická mapa České republiky. Dostupné z: <https://amcr.aiscr.cz/id/M-202500259>.

Holub, P., Kolařík, V., Merta, D., Peška, M., Polánka, P., Sedláčková, L., Zapletalová, D., Zůbek, A. 2006: Brno (okr. Brno-město). *Přehled výzkumů* 47, 187–190.

Peška, M., Zapletalová, D., Sedláčková, L. 2005: *Nálezová zpráva o provedení záchranného archeologického výzkumu při stavbě sekundárních kolektorů K7, Kobližná – náměstí Svobody v k. ú. Brno – střed. Kobližná, Sukova, Poštovská a Kozí. Rkp. nálezové zprávy, č. j. 39/05. Uloženo: archiv Archaia Brno z. ú. DOI: 10.60585/M-TX-200600096. Dostupné také z: <https://doi.org/10.60585/M-TX-200600096>.*

Zůbek, A. 2025: *Nálezová zpráva o provedení záchranného archeologického výzkumu při stavbě „Oprava hydroizolace budovy ČNB, Brno“.* Rkp. nálezové zprávy, č. akce A28/2025. Uloženo: archiv Archaia Brno z. ú. DOI: 10.60585/M-TX-202600081. Dostupné také z: <https://doi.org/10.60585/M-TX-202600081>.

Summary

In 2025, a small-scale archaeological excavation was carried out in Sukova Street (Brno-City District), in connection with repairs to the waterproofing of the building of the Czech National Bank. The excavation investigated one prehistoric feature, most likely representing a storage pit. Its fill contained pottery fragments that can be chronologically attributed to the Moravian Painted Ware culture. It cannot be ruled out that the recorded feature was associated with the pointed-ditch enclosure of a rondel identified previously in the nearby Dvořáková Street (Holub et al. 2006, 188; Peška et al. 2005; Zůbek 2025).

Antonín Zůbek

Brno (k. ú. Sadová, okr. Brno-město)

„Zamilovaný hájek“, parc. č. 312/1.

Neolit-eneolit. Ojedinelý artefakt. Náhodný zásah/nález. AMČR: M-9002617A.

Lokalizace: S-JTSK: -597855, -1155715

Dne 30. 1. 2025 kontaktoval D. Rubner pracovníky Ústavu archeologické památkové péče Brno, v. v. i., a informoval je, že předchozího dne při údržbě trasy pro terénní cyklistiku v lesní trati „Zamilovaný hájek“ objevil patrně pravěký kamenný nástroj, což následně potvrdily zaslané fotografie předmětu. Jedná se